

N:o 59.

Kongl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen om anvisande af medel för Sveriges deltagande i 1900 års verdensutställning i Paris; gifven Stockholms slott den 12 mars 1897.

Under återopande af bilagda utdrag af protokollat öfver civilärenden för denna dag vill Kongl. Maj:t härmed föreslå Riksdagen att på extra stat för år 1898 till Kongl. Maj:ts förfogande ställa ett anslag af 300,000 kronor att användas till bestridande af kostnaderna för Sveriges deltagande i 1900 års verdensutställning i Paris och till understöd åt teknici och arbetare för att besöka nämnda utställning.

De till ärendet hörande handlingar skola Riksdagens vederbörande utskott tillhandahållas; och Kongl. Maj:t förblifver Riksdagen med all Kongl. nåd och ynnest städse välbevågen.

O S C A R.

E. von Krusenstjerna.

*Utdrag af protokollet öfver civilärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i Statsrådet å Stockholms slott den 12 mars
1897.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern **BOSTRÖM**,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena **grefve DOUGLAS**,
Statsråden: friherre **ÅKERHJELM**,
WIKBLAD,
friherre **RAPPE**,
CHRISTERSON,
WERSÄLL,
ANNERSTEDT,
von **KRUSENSTJERNA**.

Föredragande departementschefen statsrådet von **Krusenstjerna** anförde härefter i underdånighet:

Uti skrifvelse den 17 oktober 1895 har franska republikens härvarande minister å sin regerings vägnar inbjudit de förenade rikena att officiellt deltaga i den allmänna konst-, industri- och landtbruksutställning, som franska republikens regering beslutit anordna att ega rum i Paris år 1900.

Enligt det officiella reglementet för utställningen, uti hvilken alla nationer inbjudits att deltaga, skall densamma öppnas den 15 april och räcka till den 5 november 1900. Utställningen skall omfatta nutidens alster af konst, industri och landtbruk samt tillika innehålla en framställning af utvecklingen af dylika tillverkningar från år 1800, hvarjemte åtskilliga specialutställningar och täffingar komma att dervid an-

ordnas. Till plats för utställningen är utsedt Marsfältet samt Trocadéro med omgifvande områden. Högsta myndigheten för utställningen är vederbörande minister för handel, industri m. m. Bestyret med utställningens anordnande är uppdraget åt en generalkommissarie, under hvilken sortera särskilda direktörer för de olika delarne af förvaltningen. Dessa utgöra utställningens komité med generalkommissarien till ordförande. Hvarje främmande nation, som deltagar i utställningen, skall representeras af ett särskildt ombud hos generalkommissarien, och är detta ombud ensamt behörig att å sin nations vägnar afhandla med generalkommissarien och öfriga tjänstemän för utställningen.

Utställningsföremålen indelas i följande 18 grupper, hvardera fördelade i visst antal klasser:

- I. Uppfostran och undervisning;
- II. Konstalster;
- III. Vetenskapliga hjälpmedel;
- IV. Mekaniska hjälpmedel;
- V. Elektricitet;
- VI. Ingeniörsväsen, transportmedel;
- VII. Landtbruk;
- VIII. Trädgårdsskötsel;
- IX. Skogsskötsel, jagt, fiske m. m.;
- X. Näringsmedel;
- XI. Mineralindustri;
- XII. Dekorering och möblering af offentliga och enskilda byggnader;
- XIII. Garn, väfnader, klädesplagg;
- XIV. Kemisk industri;
- XV. Öfrig industri;
- XVI. Social ekonomi, helsovård och fattigvård;
- XVII. Kolonialväsen;
- XVIII. Krigsväsen.

Genom nådig remiss anbefaldt att i detta ärende afgifva underdånigt utlåtande, har kommerskollegium dels begärt yttranden i ämnet från landtbruksstyrelsen, landtbruksakademiens förvaltningskomité, akademien för de fria konsterna, fullmäktige i jernkontoret samt styrelserna för Svenska slöjdföreningen och Sveriges allmänna exportförening, dels anmodat öfverståthållareembetet samt magistraterna i Göteborg, Malmö, Gefle, Norrköping, Borås och Eskilstuna att på lämpligt sätt bereda sådana föreningar af näringsidkare, som afses i § 13 af nådiga förordningen den 18 juni 1864 angående utvidgad näringsfrihet, till-

fälle att i detta ämne sig yttra och dervid särskildt meddela, huruvida för ifrågavarande utställning kunde väntas någon liffigare anslutning från svenske näringsidkares sida, egnad att påkalla Sveriges officiella deltagande i densamma; dels ock genom annons i allmänna tidningarne tillkännagifvit, att den, som hade något att i saken andraga, egde att med skriftligen affattadt yttrande till collegium inkomma.

Efter det dylika yttranden afgifvits af landtbruksstyrelsen, landtbruksakademiens förvaltningskomité, akademien för de fria konsterna, fullmäktige i jernkontoret, styrelsen för svenska slöjdföreningen, styrelsen för Sveriges allmänna exportförening, Sveriges urmakareförening, Stockholms fabriksförenings fullmäktige, Eskilstuna fabriksförening, Norrköpings fabriksförening samt Malmö industriförening, har kommerskollegium numera inkommit med berörda yttranden samt eget underdånigt utlåtande af den 23 nästlidne februari.

Uti de sålunda afgifna yttrandena har anförts hufvudsakligen:

Landtbruksstyrelsen har ansett, att landtbruket af ett officielt deltagande i utställningen icke skulle kunna hemta någon mot kostnaderna svarande direkt ekonomisk nytta, hvarför styrelsen ej heller kunde anse ett sådant deltagande ur denna synpunkt påkalladt, men att, om deremot af annat skäl än det nu sagda ett allmännare deltagande i utställningen, hvad anginge alster af svenska näringslifvet, funnes vara önskligt, äfven landtbruket syntes, med afseende å dess ställning inom och betydelse för detta, böra vid utställningen företrädas.

Landtbruksakademiens förvaltningskomité har, då, såvidt komitén hade sig bekant, ifrågavarande utställning syntes komma att med lifligt intresse omfattas af öfriga civiliserade länder och vid sådant förhållande vårt land väl näppeligen kunde underlåta att deltaga i denna storartade internationella täflan, funnit sig ega anledning uttala såsom sin öfvertygelse att det vore önskligt att, i händelse af ett deltagande från Sveriges sida i berörda utställning med föremål, tillhörande konsten och industrien, tillfälle äfven bereddtes för Sveriges landtbruk att dervid blifva på ett värdigt sätt representeradt.

Akademien för de fria konsterna har ansett det vara af största betydelse för vårt lands konst, att densamma sattes i tillfälle att häfda sin ställning vid berörda utställning, der vi så mycket mindre borde saknas, som vårt land med afseende å konstutvecklingen stode i så stor tacksamhetsskuld till Frankrike.

Fullmäktige i jernkontoret hafva, då ifrågavarande utställning efter all sannolikhet komme att blifva särdeles storartad, måhända öfverträffande hvad i sådan väg hittills åstadkommits, för sin del icke kunnat

undgå att i denna omständighet finna särskild anledning dertill, att en så viktig gren af Sveriges hufvudnäringar som jernhandteringen, hvars produkter vid föregående verldsutställningar tillvunnit sig synnerlig uppmärksamhet och hedrande utmärkelser, borde vid 1900 års utställning i Paris blifva representerad. Under förutsättning att för Sveriges deltagande i nämnda utställning komme att anvisas särskildt statsanslag, hafva fullmäktige framhållit såsom önskvärdt att vid bestämmande af detta anslagsbelopp toges i beräkning, att lämpligt bidrag lemnades äfven till betäckande af kostnaderna för en det svenska bergsbruket värdig utställning af dessa alster.

Styrelsen för svenska slöjdföreningen har på det varmaste tillstyrkt Sveriges officiella deltagande i utställningen, under förutsättning att ett tillräckligt anslag för detta ändamål kunde af statsmedel beredas.

Styrelsen för Sveriges allmänna exportförening har anfört, att styrelsen på grund af företagen utredning i frågan vunnit den fasta öfvertygelse, att de svenske näringsidkare och affärsmän, hvilka sysselsatte sig med tillverkning och försäljning af sådana industrialster och produkter, som funne afsättning i utlandet, omfattade ifrågavarande utställning med så stort intresse, att vårt eventuella deltagande i densamma kunde blifva i sann mening representativt för vår nuvarande utveckling och således Sverige fullt värdigt; men att en nödvändig förutsättning för ett effektivt deltagande vore att den enskilde i sina sträfvanden på verksamt sätt understöddes af det allmänna, eller med andra ord, att staten, i likhet med hvad som skett vid föregående likartade tillfällen, åtog sig den drygaste anparten af de utgifter, som med vårt lands deltagande i utställningen vore förenade. Styrelsen har med stöd häraf tillstyrkt, att ifrågavarande inbjudning måtte varda antagen.

Sveriges urmakareförening har ansett ett deltagande i utställningen önskvärdt, dock under förutsättning att staten beviljade nödiga medel till bestridande af officiella omkostnader för Sveriges uppträdande på ett för landet värdigt sätt.

Stockholms fabriksförenings fullmäktige hafva, med erinran att Sverige icke var officiellt representeradt vid senaste allmänna utställningen i Paris år 1889, fäst uppmärksamheten derå, att ett förnyadt uteblifvande från en allmän utställning i Paris möjligen skulle kunna medföra olägenheter för den svenska industrien i dess ställning å verldsmarknaden, hvarför ett sådant uteblifvande icke vore tillrädligt. Den omständigheten att Frankrike komme att inom konstafdelningen å konst- och industriutställningen i Stockholm innevarande år vara representeradt, vore en ytterligare anledning hvarför Sverige icke borde uteblifva vid

nästa Pariserutställning. Fullmäktige hafva alltså för sin del tillstyrkt Sveriges officiella deltagande i den allmänna utställningen i Paris år 1900, dock under förutsättning att tillgång bereddes till bestridande med statsmedel af de med ett dylikt deltagande förenade allmänna omkostnader; och vore fullmäktige för sin del öfvertygade att, derest de allmänna omkostnaderna komme att bestridas af statsmedel och för så vidt icke allt för svåra rubbningar i ekonomiskt afseende inträffade under de närmast följande åren, den svenska industrien skulle komma att å ifrågavarande utställning varda på ett landet värdigt sätt representerad.

Eskilstuna fabriksförening har tillkännagifvit, att ett allmännare deltagande från fabrikanternas i Eskilstuna sida uti förevarande utställning torde kunna förväntas endast i det fall att tillfälle bereddes dem att, såsom i Chicago, gemensamt på samma plats utställa sina alster och på så sätt bilda en kollektivutställning, som kunde gifva främlingen ett mera samlat och lefvande intryck af deras industri, än hvad skulle blifva fallet, om de enskilda utställarnes produkter placerades här och der bland främmande utställningsmontrer, samt att, om en sådan anordning kunde utverkas, fabriksföreningen, under förutsättning af Sveriges officiella deltagande, skulle göra hvad på den ankomme för att åstadkomma en prydlig och tilltalande kollektivutställning af Eskilstunaindustriens alster.

Fabriksföreningen i Norrköping har såsom sin mening uttalat, att från i Norrköping boende industriidkares sida något nämnvärdt deltagande uti den ifrågavarande utställningen i Paris icke syntes vara att förvänta.

Malmö industriförening har anfört att, äfven om det vid nuvarande tidpunkt icke vore möjligt att kunna garantera någon liffigare anslutning till utställningen i fråga från industri- och handtverksidkare i Malmö, föreningen dock för sin del ville på det liffigaste förorda Sveriges officiella deltagande i utställningen, viss att ett sådant deltagande skulle i Malmö och kringliggande bygder helsas med tillfredsställelse samt främja ett eventuellt deltagande från dervarande industriidkares sida i utställningen.

För egen del har *kommerskollegium* anfört: Af de inkomna yttrandena framginge otvetydigt att, äfven om ej nu kunnat utrönas i hvilken omfattning den svenska industrien och konsten kunde komma att vid utställningen i Paris år 1900 företrädas, dock ett öfvervägande intresse funnes för Sveriges officiella deltagande i densamma. Skulle af statsmedel anvisas anslag för ändamålet till sådant belopp, att de allmänna

omkostnaderna för Sveriges deltagande i utställningen derigenom be-
täcktes, torde på grund af erfarenheten från föregående utställningar
med fullt fog kunna antagas att, derest icke synnerligen ogynnsamma
konjunkturer dessförrinnan uppstode, anslutningen från de svenske industri-
idkarnes och konstnärernes sida blefve ganska tillfredsställande. Ett
uteblifvande från nu ifrågasatta utställning skulle utan tvifvel, särskildt
om det ställes i sammanhang med Sveriges frånvaro från Pariserut-
ställningen år 1889, kunna komma att medföra ett direkt menligt in-
flytande på Sveriges och Frankrikes ekonomiska mellanvaranden. Men
icke allenast med afseende å Frankrike vore ett deltagande i berörda
utställning af vigt. Vid densamma komma antagligen de allra flesta
nationer att vara genom utställningar företrädde. Derest vi icke skulle
deltaga i denna täflan, torde deraf för vår handel och industri kunna
uppkomma föga gynnsamma förhållanden samt den föreställning kunna
bibringas ej mindre Frankrikes än äfven andra länders folk, att inom
våra dagars kulturarbete Sverige icke intoge den rang och ställning,
som det onekligen vore berättigadt att anses innehafva. Att kostna-
derna för ett Sveriges officiella deltagande i Pariserutställningen skulle,
med hänsyn till nödvändigheten att derstädes så uppträda att vår ut-
ställning blefve bemärkt, varda icke oafsevärda, vore gifvet, men dessa
kostnader kunde dock antagas komma att understiga utgifterna för
Sveriges deltagande i Chicagoutställningen år 1893.

Kommerskollegium ansåge sig alltså, på grund af hvad i ärendet
förekommit och kollegium för egen del sålunda andragit, böra i under-
dånighet tillstyrka, att Eders Kongl. Maj:t täcktes vidtaga åtgärd i syfte
att Sverige må varda vid utställningen i Paris år 1900 officiellt re-
presenteradt.

Sedermera har kollegium öfversänt ett yttrande från styrelsen för
Malnö handverksförening, som, under uttalande af den öfvertygelsen,
att Sveriges uteblifvande från utställningen i Paris år 1889 varit till
skada för landet och dess industri, ansett Sverige böra deltaga i före-
varande utställning och förklarar sig förvänta, att anslutningen från or-
ten skulle blifva ganska betydlig.

Uti en till mig öfverlemnad promemoria hafva sedermera general-
direktören R. Åkerman och kommerserådet Th. Nordström afgifvit en
beräkning angående det bidrag af statsmedel, som kunde för Sveriges
deltagande uti förevarande utställning erfordras.

I denna promemoria erinras till en början om de medel, som an-
visats för Sveriges deltagande i verldsutställningarne i Philadelphia 1876,

i Paris 1878 och i Chicago 1893, af hvilken redogörelse jemte i öfrigt tillgängliga handlingar inhemtas:

För Sveriges deltagande i utställningen i Philadelphia beviljades vid 1874 och 1875 årens riksdagar tillhopa 400,000 kronor, deraf 27,000 kronor användts till reseunderstöd. För deltagande i utställningen i Paris 1878 beviljade Riksdagen 200,000 kronor, hvarjemte Kongl. Maj:t af tillgängliga medel anvisade tillhopa 63,000 kronor, deraf 3,000 kronor till reseunderstöd. Till Sveriges deltagande i utställningen i Chicago 1893 och till understöd åt teknici att besöka nämnda utställning beviljade 1892 års Riksdag 200,000 kronor, hvarjemte Kongl. Maj:t anslog tillhopa 200,000 kronor. Af de sålunda ansagna medlen anvisades 50,000 kronor att utgå såsom reseunderstöd åt teknici för besökande af utställningen.

Enligt hvad vidare meddelats i nämnda promemoria uppgingo de *allmänna* omkostnaderna för Sveriges deltagande i nämnda utställningar till följande belopp:

för utställningen i Philadelphia kr. 373,000: —
för utställningen i Paris:

af statsmedel	kr. 260,000: —	
» enskilde tillskjutna	» 10,500: —	» 270,500: —

för utställningen i Chicago:

af statsmedel	kr. 347,219: 94	
» enskilde tillskjutna	» 10,531: 34	
diverse inkomster	» 1,104: 45	kr. 358,855: 73

Bland utgifterna för utställningen i Philadelphia hade ingått kostnaderna för ett skolhus, uppgående efter afdrag af försäljningsvärdet till 21,193 kronor.

Bland utgifterna för Chicagoutställningen hade kostnaderna för Sveriges byggnad derstädes intagit ett väsentligt rum. Byggnaden hade nemligen, inbegripet frakt, uppgående till 17,100 kronor, kostat 140,490 kronor 68 öre.

Kostnaderna för utställningsföremålens transport till och från utställningarne hade utgjort:

vid utställningen i Philadelphia	kr. 70,052: —
» » » Paris	» 60,670: —
» » » Chicago	» 51,034: —

Om från förut omnämnda allmänna omkostnaders belopp droges utgifterna för de omförmälda byggnaderna och för frakt, blefve kostnaderna för utställningarnes drift i runda tal följande:

utställningen i Philadelphia.....	kr. 281,800: —
» » Paris	» 209,800: —
» » Chicago	» 167,300: —

Utställarnes antal hade varit:

i Philadelphia	504
» Paris	524
» Chicago.....	344

Kostnaden för hvarje utställare i medeltal blefve alltså:

i Philadelphia	omkring kr. 560: —
» Paris	» » 400: —
» Chicago.....	» » 486: —

Till jemförelse meddelades, att för Norge, som deltagit såväl i ofvan nämnda 1878 års utställning i Paris som i den derstädes 1889 hållna utställningen, kostnaderna uppgått till följande belopp:

vid utställningen 1878.....	kr. 213,255: 64
» » 1889	» 88,135: 56

Härtill hade af statsmedel anvisats till utställningen 1878 216,500 kronor, utom reseunderstöd, och till utställningen 1889 100,000 kronor.

Fraktkostnaderna hade år 1878 uppgått till 56,000 kronor men 1889 utgjort allenast 10,953 kronor 7 öre, hvilket berott derpå att vid sistnämnda tillfälle de flesta utställare sjelfva betalat frakten för sina föremål.

De norska utställarnes antal hade utgjort:

vid utställningen 1878	387
» » 1889	280

Kostnaderna för Norges deltagande i nämnda utställning, oberäknadt frakter, hade sålunda i medeltal för hvarje utställare utgjort:

vid utställningen 1878	omkring kr. 406: —
» » 1889	» » 275: —

Dervid vore att märka, det kostnaderna för deltagandet i 1889 års

utställning på grund af flera förhållanden, som icke alltid kunde påräknas, blifvit mycket billiga.

Beträffande det anslagsbelopp, som nu erfordras för Sveriges deltagande i förevarande utställning, åberopas vidare i promemorian, hurusom af de ofvan omförmälda till kommerskollegium afgifna yttranden i frågan framginge, att anslutningen till utställningen i allmänhet vore beroende af huruvida de allmänna omkostnaderna komme att helt och hållet bestridas af statsmedel, hvilket äfven särskildt betonats af jernkontoret, som vid föregående utställningar väsentligt bidragit; och ansåges i följd häraf det erforderliga anslagsbeloppet böra beräknas med hänsyn till nämnda förhållande.

Kostnaden för Sveriges och Norges deltagande i ofvannämnda utställningar, oafsedt kostnader för transporter och särskilda byggnader, hade i medeltal för hvarje utställare utgjort omkring 425 kronor och särskildt för utställningen i Paris 1878 403 kronor. Men då fordringarne på sättet för utställningarnes anordnande och prydnade utan tvifvel alltjemt växte, föranleddes deraf gifvetvis ökade kostnader.

Kostnaderna för deltagandet i förevarande utställning syntes därför icke kunna beräknas lägre än till 450 kronor för utställare. Under antagande att 500 utställare komme att deltaga i utställningen skulle alltså erfordras ett belopp af 225,000 kronor, utom kostnaden för transporter, hvilken, under förutsättning att utställningsföremålen, såsom tillförene egt rum, finge fritt fraktas å statens jernvägar, kunde antagas uppgå till 50,000 à 60,000 kronor. På sätt som varit fallet vid verldsutställningar borde lämpligen jemväl anslag till reseunderstöd åt teknici och arbetare anvisas.

För betäckande af de allmänna omkostnaderna för Sveriges deltagande i ifrågavarande utställning äfvensom till understöd åt teknici och arbetare för besök vid utställningen ansåges alltså erfordras ett belopp af minst 300,000 kronor.

Den utställning, hvarom nu är fråga och hvari Frankrikes regering officiellt inbjudit Sverige att deltaga, kommer med all sannolikhet att blifva synnerligen storartad. Enligt från Sveriges och Norges minister i Paris ingånget meddelande har inbjudningen till deltagande i utställningen antagits af alla länder med undantag af Sverige och Norge samt Nordamerikas förenta stater, hvilka ännu icke afgifvit något svar, samt republiken Liberia, som vägrat deltaga. Redan den omständigheten att sålunda i det närmaste hela världens bildade nationer komma att deltaga i utställningen torde utgöra ett kraftigt skäl, hvar-

för Sverige icke bör undanhålla sig. Ett uteblifvande å Sveriges sida från ett dylikt allmänt möte emellan nationerna skulle helt säkert verka synnerligen menligt för Sveriges anseende. Utan tvifvel lærer det väl i öfrigt vara, att ett deltagande i utställningen skall medföra väsentliga fördelar för våra näringar. Sveriges industri är stadd i raskt framåtskridande. Men nutidens förhållanden göra det nödvändigt, åtminstone för den större industrien, att söka afsättning för sina produkter öfver snart sagdt hela världen. Att genom framvisande vid ett sådant tillfälle som det förevarande af framstående alster af våra näringar sprida kännedom om våra afsättningsartiklar till vida kretsar, måste därför vara af största vigt och skall helt säkert bära god frukt.

På dessa skäl synes mig den från franska regeringen utgångna inbjudningen till Sverige att officiellt deltaga i förevarande utställning böra antagas.

Men på det att ett sådant deltagande skall kunna komma till stånd lærer det vara nödvändigt, att staten, likasom vid föregående tillfällen då Sverige deltagit i verldsutställningar, åtager sig en del af de med ett dylikt deltagande oundvikligen förenade dryga omkostnaderna. Staten torde sålunda i öfverensstämmelse med förut gällande praxis böra vidkännas de så kallade allmänna omkostnaderna jemte utgifterna för transporter. Enligt hvad ofvan omförmälda promemoria gifver vid handen lära dessa utgifter kräfva tillhoppa åtminstone 275,000 kronor. Derutöfver torde äfven, på sätt som skett ej blott vid de ofvan nämnda tre senaste verldsutställningarne, i hvilka Sverige deltagit, utan äfven vid verldsutställningen i Paris 1889 samt andra större utställningar, nu böra beredas teknici och arbetare reseunderstöd för att genom besök vid utställningen inhemta kännedom om de nyare framstegen inom de särskilda yrkena. Härtill torde näppeligen kunna anslås mindre belopp än 25,000 kronor.

Ordnandet af Sveriges deltagande i utställningen torde, på sätt som vid föregående tillfällen egt rum, böra öfverlemnas åt en särskild bestyrelse, som bland annat bör hafva till åliggande att göra ett noggrant urval af utställningsföremålen, så att dels inga andra tillverkningar komma att utställas än sådana, som kunna uthärda en täflan med andra länders, och dels kostnaderna inskränkas inom måttliga gränser.

Den nödiga framställningen till Riksdagen om anvisande af ett särskildt anslag för ifrågavarande ändamål torde böra göras redan till nu församlade Riksdag. Då, såsom förut blifvit anfördt, nästan alla

andra stater redan lemnat svar å Frankrikes inbjudning, torde det nemligen icke vara lämpligt att med svaret från Sverige vidare anstår.

Jag hemställer alltså, att Eders Kongl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen

att på extra stat för år 1898 till Eders Kongl. Maj:ts förfogande ställa ett anslag af 300,000 kronor att användas till bestridande af kostnaderna för Sveriges deltagande i 1900 års verdensutställning i Paris och till understöd åt teknici och arbetare för att besöka nämnda utställning.

Hvad föredragande departementschefen, sålunda tillstyrkt och hvare Statsrådets öfriga ledamöter instämde behagade Hans Maj:t Konungen i nåder gilla samt befalde, att i enlighet dermed nådig proposition till Riksdagen skulle aflåtas, så lydande som bilaga till detta protokoll utvisar.

Ex protocollo:

Pehr Thyseius.